

Spoorzoeken in het verleden (groep 6, 7 en 8)

Welkom bij Spoorzoeken in het verleden! Jullie gaan naar het Bezoekerscentrum Gooi en Vechtstreek van Natuurmonumenten.

Wat staat de kinderen te wachten?

De natuurgids geeft achtergrondinformatie over de buitenplaatsen en het gebied. Ook krijgen de kinderen uitleg over het gebruik van het kompas.

De kinderen gaan hierna zelfstandig aan het werk in groepjes van maximaal 5 personen. Ieder groepje krijgt een rugzak mee met het opdrachtenboekje en verschillende materialen, waaronder een kompas.

Tijdens de tocht maken de leerlingen kennis met de buitenplaatsen Boekesteijn en Schaep-en-Burgh, twee 'kavels' die in het verleden zijn ontgonnen door rijke Amsterdamse kooplieden. Daarbij komen o.a. aan de orde: de oudste boerderij van de omgeving, de kenmerken van de landhuizen, een slangenmuur, een ijskelder. Tot slot gaan de kinderen met schep en zeef op zoek wat er nog is achtergebleven in de grond uit Amsterdam van honderden jaren geleden.

Vorbereiding in de klas

Het is prettig als de leerlingen vooraf op de hoogte zijn van het programma.

Wij raden daarom aan om de bijgevoegde informatie van te voren met de kinderen door te nemen.

Doel

- De kinderen doen kennis op van de 's-Gravelandse Buitenplaatsen;
- De kinderen krijgen inzicht in 'het leven' in de 17 t/m 19 de eeuw;
- De kinderen leren met een kompas om te gaan.
- Vanuit deze ervaring hoopt Natuurmonumenten dat de kinderen mede meer zorg gaan dragen voor de natuur.

Aansluiting kerndoelen

Door deelneming aan deze tocht kunt u een boeiende invulling geven aan de natuur- en omgevingslessen die aansluiten bij de kerndoelen uit het basisonderwijs.

Tijd

De tocht duurt 1 ½ tot 1 ¾ uur.

Kosten

€ 3,20 per leerling. U kunt dit bedrag contant of via pin aan de balie betalen of per factuur achteraf. Wilt u in het reserveringsformulier onder het kopje 'eventuele opmerkingen' aangeven of u contant of per factuur wilt betalen en in dat laatste geval de factureringsgegevens hier plaatsen?

Voorwaarden:

Met het boeken van dit programma gaat u akkoord met onze voorwaarden, zie boekingspagina.

Speelnatuur van OERRR

Voor of na de tocht kunnen de kinderen nog gaan spelen in Speelnatuur van OERRR. Hier zijn geen kosten aan verbonden aangezien er al een speurtocht is geboekt.

Wilt u in het boekingsformulier onder opmerkingen, de tijd aangeven waarbinnen de groep in Speelnatuur van OERRR aanwezig zal zijn?

Organisatie

- Zorg dat de kinderen met gepaste kleding en schoeisel komen.
- Verdeel de klas in kleine groepen (ongeveer 5 kinderen). De groepen lopen onder begeleiding van een ouder of leerkracht. Aangezien er groepjes van 5 kinderen worden gemaakt en het vervoer meestal per auto gaat met 3 à 4 kinderen moet er van te voren worden afgesproken welke auto's er worden opgesplitst. Zorg dat de ouders weten hoe de wandelgroepjes zijn ingedeeld.
- Komt u om 9.30 uur dan is het bezoekerscentrum nog gesloten. De kinderen nemen hun rugzakjes mee op de tocht. Het buitentoilet is geopend. Vergeet niet aan de begeleidende ouders door te geven dat er een buitentoilet is.
- Komen de kinderen na 10 uur dan kunnen ze hun rugzakjes achterlaten op een plek die is afgesproken met de baliemedewerkers. Graag de kinderen voor aanvang van de activiteit niet mee nemen in het bezoekerscentrum, behalve voor toiletbezoek. Toiletten bevinden zich achter de balie in de gang.
- De kinderen verzamelen op het voorplein van het bezoekerscentrum.
- Mocht het u niet lukken om op tijd te komen, dan kunt u ons dit laten weten via het nummer 035 655 92 99.
- Bij erg slecht weer bestaat de mogelijkheid de speurtocht te verzetten.
- Na afloop levert u de tassen met materialen weer in bij de balie.

Extra info

- Bij grote parkeerdrukke kan het zijn dat de slagboom naar het weiland open staat. Deze is direct na de grote heg aan het begin van de route naar het bos. Let u op auto's die vanaf de parkeerplaats oversteken naar het weiland.
- In de Speelnatuur van OERRR bevindt zich ondiep water en een boomhut. Toezicht hierbij is wenselijk. De Speelnatuur van OERRR heeft wel een afzetting rondom.
- Houd er rekening mee dat er, vooral in de ochtend, meerdere scholen tegelijk aanwezig kunnen zijn.
- Zorg er voor dat u, in geval van calamiteiten, een namenlijst beschikbaar heeft van alle aanwezige kinderen.
- Geef aandacht aan tekencontrole na afloop van de tocht.

Met vriendelijke groet,

Activiteitenteam
Bezoekerscentrum Gooi en Vechtstreek
T (035) 656 30 80
E jeugdgooienvechtstreek@natuurmonumenten.nl

Bijlage: Achtergrondinformatie

Korte geschiedenis van de 's-Gravelandse buitenplaatsen

Een groep rijke Amsterdamse kooplieden zijn de grondleggers geweest van het dorp 's-Graveland. In de zeventiende eeuw was Amsterdam een rijke en machtige stad, waar een levendige handel was. De VOC schepen voeren af en aan en brachten allerlei goederen uit de oost. Maar ook met omringende landen werd druk gehandeld. Amsterdam was middelpunt van de scheepvaart, goederenmarkt en kapitaalmarkt.

In de stad woonden allerlei welgestelde families, die hun kapitaal echter graag wilden beleggen. Een aantal van hen had het oog laten vallen op de zogenoemde 'onlanden' in Goijlandt. De Staten van Holland gaven in 1625 toestemming tot ontginning van het gebied dat ten westen door Kortenhoeve en Ankeveen begrensd wordt. Na de nodige strijd met de 'Erfgooiers', die deze gronden beschouwden als behorend tot hun gebied, kwam men in 1634 tot overeenstemming. De ontginning van de "onlanden" kon beginnen!

Als eerste gingen de kooplieden aan de slag met het graven van vaarten. Hierover werd het afgegraven zand per schip vervoerd naar Amsterdam. Dit zand was van groot belang bij de uitbreiding van de stad. Herengracht, Prinsengracht en Keizersgracht zijn gebouwd op 's-Gravelands zand. Terug met de schepen kwam o.a. huisvuil uit de stad. Dit werd gebruikt om de grond vruchtbaar te maken.

De eerste boerderijen werden gebouwd. De grond werd voor weideland en voor akkerbouw gebruikt. Vooral boekweit werd veel verbouwd. Gedurende de zomer verbleven de rijke families graag in 's-Graveland, waar het aangenamer was dan in de drukke en vuile stad.

De boerderijen waren voorzien van een zogenoemde Opkamer of Herenkamer, zodat men beschikte over een eigen vertrek. De boerderij 'Brambergen' uit 1636, gelegen op het landgoed Boekesteyn, is hiervan een voorbeeld.

In de achttiende eeuw ging men over tot het bouwen van grote landhuizen. De welgestelde families verblijven nu het gehele jaar in 's-Graveland. De grote huizen hadden veel kenmerken van herenhuizen uit Amsterdam. Achter de huizen werden parken aangelegd. In eerste instantie in de Hollandse barok stijl (Franse tuinen), een symmetrische opzet met rechte lanen en strakke grasvelden en heggen.

Rond 1800 werden de tuinen omgevormd in een minder bewerkelijke toestand. De Engelse landschapsstijl kwam in de mode met bochtige paadjes, meanderende beken en vijvers. Het geheel kreeg een romantische uitstraling.

Zo'n Engelse tuin werd ook nog 'aangekleed' met bijvoorbeeld theehuisjes, beelden, volièrres met de prachtigste vogels, romantische bankjes en allerlei malle bouwseltjes, ook wel folies genaamd.

Zand naar Amsterdam, 'poep' terug

Hoe zag het er hier uit voor de Heren kwamen?

Het was een heidegebied met ook berken en eiken, dat aan één kant grensde aan een veengebied, het Monnikeveen.

De rijke heren verdeelden het te 'ontginnen' gebied in rechte stroken land. Dat is goed te zien op de voorpagina van het opdrachtenboekje.

Er werd gemiddeld ongeveer 2 meter zand met de schep afgegraven, bijna tot aan het grondwater. Via de eerst gegraven vaarten werd het zand naar Amsterdam vervoerd per trekschuit, door paarden of mensen (lopend langs de kant) voortgetrokken. Het duurde dagen voor zo'n schuit daar aan kwam. Maar er waren herbergen onderweg.

Wat naar 's-Graveland terug ging per schuit was voornamelijk vuilnis dat voor bemesting van de ontgonnen gronden kon worden gebruikt. Bedenk dat het vuilnis van toen bijna helemaal uit 'organische' stoffen bestond, zo'n beetje wat nu in de groenbak wordt gedaan.

Bij dit vuilnis moet je nog iets belangrijks rekenen: tonnetjespoep! Ze hadden toen geen wc's met rioleringen. Er werden tonnetjes gebruikt en die moesten dus af en toe gelegegd: in zo'n boot. Goeie mest was het wel.

Wat er nu nog van dat vuilnis-van-toen over is? Scherfjes van aardewerk, vaak geglazuurd.

Ook stukjes pijpenstelen en soms –koppen kom je tegen in omgeploegde akkers of in molshopen. In aardewerk-pijpen werd tabak gerookt, maar zo'n pijp was breekbaar en dan ... vuilnis dus. Bijna alles wat je nu vindt is stuk, maar vaak prachtig. Als je veel geluk hebt vind je nog iets dat heel is, een stenen knikker die er vroeger toevallig in is beland bijvoorbeeld.

Bedenk dat het schip in die tijd het belangrijkste vervoermiddel was. Toen er eenmaal gewassen werden verbouwd op de landgoederen werd een deel van de oogst per schip naar Amsterdam en andere plaatsen vervoerd en verkocht. Maar ook de Amsterdamse kooplieden gingen – voordat ze het hele jaar door in 's-Graveland woonden – voor de zomer begon met de hele familie en flink wat huisraad het stinkende Amsterdam uit: per trekschuit.

Verre reizen, ook met zand

De ontginningen waren in de tijd van de Oost-Indische Compagnie. Grote zeilschepen waren jarenlang onderweg naar China en Indië en weer terug. Terug kwam porselein (scherfjes daarvan vind je hier soms nog) en specerijen en zo meer. De schepen voeren niet helemaal leeg daarheen, want een leeg schip is kwetsbaar bij storm. Dan kan er beter wat gewicht onderin liggen, dat is stabiel. Zo kwam het dat zand als 'ballast' werd vervoerd naar het Oosten. Vaak was dat ook zand uit 's-Graveland. En in het Verre Oosten werd het weer handig gebruikt voor havenaanleg.

Nog iets over de Gooiers

De Gooiers waren niet blij met de komst van de Amsterdammers die op hun grond gingen werken. De grond was in bezit van de Graven van Holland, dus niet van de Erfgooiers (een zeer oude markte-organisatie "Stad en Lande van Gooiland").

De Gooiers wilden niet dat de Amsterdammers zich Gooiers gingen noemen. Daarom noemden de nieuwe bewoners zich demonstratief s-Gravelanders.

Van verleden naar heden

In de loop van de geschiedenis volgen drastische veranderingen. Zo kunnen vanaf de twintigste eeuw de eens zo rijke families niet langer de kosten betalen van het leven op een buitenplaats.

In de afgelopen eeuw is het merendeel van deze buitenplaatsen van particulier bezit tot bezit van Natuurmonumenten geworden. In 1975 werd het hoofdkantoor van de Vereniging Natuurmonumenten gevestigd op de buitenplaats Schaep en Burgh.

